

TÜRKİYE’DE YENİ BİR JEOPARK DÜZENLEMESİ: NEMRUT-SÜPHAN (BİTLİS) ENVANTER ÇALIŞMALARI

Yıldırım Güngör^a, Yahya Çiftçi^b, Evrim Çelik^c

^a*İstanbul Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü*

^b*Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü*

^c*Bitlis Valiliği İl Özel İdaresi*

(yahyaciftci@gmail.com)

ÖZ

Dünyada son 30 yıldır jeolojik varlıkların insan yaşamına eğitsel açıdan katılması amacıyla jeopark düzenlemeleri yapılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda, dünya tarihinin belirli bir dönemine ışık tutacak jeolojik varlıklar koruma altına alınarak, bu alanlar toplumun her kesimi için eğitsel dökümanlar eşliğinde ziyarete açılmakta ve yaşadığımız doğal çevre hakkında farkındalık yaratma çalışmaları yapılmaktadır. Bu çalışmaların doğal çevreyi koruma ve jeolojik miras olarak gelecek kuşaklara aktarılmasında giderek daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Bu kapsamda Ülkemizde de bazı çalışmalar yürütülmekte olup bu bildiride Bitlis ili sınırları içinde kalan Nemrut ve Süphan Stratovolkanları merkezli bir Jeopark düzenlemesi çalışması kapsamında yürütülen envanter çalışmaları tanıtılmıştır.

Envanter çalışmaları kapsamında, Bitlis Masifi’ne ait çekirdek ve örtü metamorfik kayaları ile birlikte, Neo-Tetis’in kapanma sürecinde bölgeye yerleşen ofiyolitnapları, tüm bu temel serilerini örten sedimanter örtü kayaları ve elbette Kuvaterner döneminde gelişmiş olan Nemrut ve Süphan Stratovolkanlarının karakteristik kayaları ayrı ayrı envanter formatında tanıtılmıştır. Bu envanter hazırlanırken öncelikle amaç ve kapsam belirlenmiş, projelendirmesi yapılan jeopark alanında 5 adet jeorota belirlenerek bu jeorotalar üzerinde kalan jeolojik varlıklar seçilmiştir. Bu sayede ulaşılabilirlik ve koruma stratejilerinin hazırlanması kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. Birinci ve ikinci jeorotalar asıl olarak Bitlis Masifi ve onu üzerleyen ofiyolitik kayaları tanıtmak amaçlı olarak seçilmiştir. Diğer üç jeorota ise Nemrut Stratovolkanı, Süphan Stratovolkanı ve genç örtü çökelleri ile güncel tufa oluşukları ile Van Gölü içindeki mikrobiyolit oluşumlarını tanıtmak amaçlıdır.

Jeorotalar üzerinde belirlenen jeolojik gözlem istasyonları, önceki dönemde bilimsel çalışmalara konu olmuş, literatürde ayrıntılı olarak yer alan kayaç gruplarını temsil edecek şekilde seçilmiştir. Bu gözlem istasyonlarından çoğu aslında birer “jeomiras” niteliği taşımakta olup bunların “jeosit” olma potansiyelleri vardır. Söz konusu lokasyonlardan acilen koruma altına alınması gerekenler, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü formatına uygun olarak formlara işlenmiş ve koruma statüsü için başvuru yapılmıştır. Böylece, jeopark işletmesinin sürdürülebilirliğini sağlamada önemli bir adım atılmıştır.

Jeopark işletmesinin diğer önemli bir kolu olan doğa sporları kapsamında da çalışmalar yürütülmüş olup bu kapsamda jeopark alanında sekiz adet yürüyüş rotası, iki adet tırmanış rotası, üç adet kano rotası, dört adet bisiklet rotası ve dört adet tur kayağı rotası belirlenerek jeopark alanının ziyaretçi çeşitliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bununla, jeolojik farkındalık için jeorotalara ilgi duyan ziyaretçilerin yanında, doğa sporlarına ilgi duyan ziyaretçilerin de dolaylı olarak bu alandaki jeolojik varlıklara sahip çıkma bilincinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Bu bildiri, yukarıdaki kapsamda yapılan arazi ve planlama çalışmalarını tanıtmak amacıyla hazırlanmıştır. “Jeosit Envanteri” çalışmaları tamamlandığında, jeopark içerisinde kalan diğer doğal ve kültürel varlıkların da envanterleri hazırlanacak ve bunlar da jeopark işletmesinin önemli birer unsuru haline gelecektir. Tüm bu çalışmalardan sonraki süreç ise bu alanın öncelikle “Ulusal Jeopark” olarak ilan edilmesi, sonrasında da UNESCO Jeopark Ağı’na dahil edilmesi için gerekli çalışmaların yapılması olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bitlis, Nemrut-Süphan Jeoparkı, jeorotalar, jeosit envanteri, doğa sporları, Türkiye

A NEW GEOPARK ARRANGEMENT IN TURKEY: INVENTORY STUDIES OF NEMRUT-SÜPHAN (BİTLİS) GEOPARK

Yıldırım Güngör^a, Yahya Çiftçi^b, Evrim Çelik^c

^aİstanbul Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü

^bMaden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü

^cBitlis Valiliği İl Özelİdaresi

(yahyaciftci@gmail.com)

ABSTRACT

Many geopark arrangements were conducted overall the World since 30 years because of the educational role of the geological creatures in human life. Specific natural and geological parts that give valuable information about the past were preserved and arranged for visits of different age visitors in guidance of the experts using lot of informative documents. These activities helps to improve the awareness of the people on the nature and becomes more effective and popular execution because of its direct effects also on the environmental studies. Some geopark arrangement studies were also conducted in Turkey recent years. This presentation aims to give information about the inventory studies of the newly arranged Nemrut-Süphan (Bitlis) Geopark.

In the scope of the inventory studies, metamorphic rocks of the Bitlis Massive, overthrust slices of the Neo Tethyan ocean floor rocks (ophiolites, melanges, pelagic sediments), sedimentary cover rocks and young volcanic eruptions and tufa occurrences were inventoried according to suitable geo-routes in the geopark area. Nemrut and Süphan Stratovolcanoes are the main concept of the geopark, in addition, the oldest rocks of the Anatolian continental fragments, gneisses, schists and metagranites are also interesting geological creatures to present them to the visitors. Methodology of the inventory was designated after the decisions on the "aim", "scope", "value" and "scale" problems. After evaluation all the parameters, five geo-route was designated first to assign the geosites in the geopark area because of the importance of the "accessibility" state and to prepare the applicable geo-conservation strategies. First two geo-route that access 18 geosite locations are cut the Bitlis Massive Precambrian-Paleozoic to Mesozoic age metamorphic rocks. Other two are cut the Nemrut and Süphan Stratovolcanoes. Fifth geo-route presents the Cenozoic age, sedimentary (some of them are fossiliferous) rocks and timely ongoing sedimentary processes like tufa occurrences and microbialites also in and around the Lake Van and other Soda Lakes in the Geopark area.

Geosites were determined according to the scientific literature in the past and recent field studies. Most of these geosites have "geo-heritage" potential and some proposals were prepared to highlight this status of these geosites and official forms of General Directorate for Protection of Natural Assets, were fulfilled. These studies helps to improve the sustainability of the geopark arrangement and productive management.

Other important component of the geopark is "Outdoor Activities". Within that context, eight tracking route, two mountaineering route, three canoe route, four mountain-bike route and four ski-run route were determined. These activities helps to improve the awareness of the people with the scientific effect of the geological creatures.

This presentation is prepared to present the inventory studies of the geosites and outdoor activities in the light of the field and office work. After complete these studies, other natural and cultural heritages were also inventoried in and around the geopark area. These wonders helps to improve the popularity of the geopark. After completing all these inventory studies, we hope that Nemrut-SüphanGeopark will ready to declare as a National Geopark first, and finally became a member of the UNESCO Geopark Network.

Keywords: Bitlis, Nemrut, SüphanGeopark, Geo-routes, Geosite Inventory, Outdoor Activities, Turkey.